



ZÁPADOČESKÁ
UNIVERZITA
V PLZNI

Fakulta pedagogická, katedra německého jazyka

Posudek vedoucího diplomové práce

Radka Vokáčová: Školní výlety v minulosti a dnes, LS 2012 (76 stran včetně 4 příloh)

Radka Vokáčová se rozhodla věnovat svoji diplomovou práci školním výletům, což je téma jistě velmi zajímavé, ovšem – ač to možná není na první pohled zřejmé – také mimořádně náročné. Jak naznačuje autorka v úvodu své práce, podobně zaměřená práce přinejmenším v češtině neexistuje, takže nezbylo než vycházet z roztroušených a zpravidla velmi stručných zmínek v pramenech a literatuře, respektive z vlastního dotazníkového výzkumu. Práce se z hlediska cílů a používaných metod rozpadá do čtyř logických kapitol: první usiluje o postžení geneze fenoménu školního výletu a jeho historického vývoje, přičemž heuristicky čerpá především z nepočetné literatury; druhá podává analýzu zápisů o vykonaných školních výletech ve školních kronikách vybraných škol v okrese Rokycany v období od 80. let 19. století v podstatě do současnosti (připojen je i stručný přehled dějin těchto škol); třetí kapitola je výsledkem dotazníkového výzkumu mezi učiteli a žáky uvedeného vzorku škol a konečně čtvrtá kapitola je věnována problematice školního výletu (resp. školního prostředí) v české beletrii a filmu.

Rovnou budiž řečeno, že všechny vytčené cíle diplomantka splnila, byť v trochu kolísající kvalitě. Úvod obsahuje vše, co obsahovat má, tedy uvedení do problematiky, přehled hlavní literatury, charakteristiku pramenů, cíle vlastního výzkumu a v neposlední řadě i některé kritické metodologické poznámky. První kapitola vznikla sice pouze na základě literatury, ovšem nejedná se o pouhou kompilaci. Radka Vokáčová správně upozorňuje na terminologickou rozkolísanost (výlet, vycházka, exkurze apod.), i když možná až příliš zjednodušeně řeší celý problém tím, že všechny tyto pojmy považuje za významově totožná synonyma a počítá je „dohromady“, a to i v době, kdy už je jistý významový rozdíl zcela prokazatelný. Úplný počátek výletů, resp. vycházek se podle očekávání jednoznačně určit nepodařilo, nicméně postupný vývoj od majálesů k dnešním výletům je ukázán zcela přesvědčivě; osobně oceňuji zejména zdůraznění změny povahy výletů v závěru 19. století (namísto školních výletů třídní, namísto odpočinku a zábavy didakticky orientovaný obsah). Ač má výklad určité drobné „mouchy“ (např. neúčelná odbíhání od tématu k obecným dějinám školství), považuji jej za relativně zdařilý první pokus, jak se s touto poměrně komplikovanou problematikou vyrovnat, který může dobře posloužit pro další badatele.

Dostávám se k druhé kapitole, která je společně s třetí nejdůležitější, neboť prezentuje původní výzkum diplomantky. Rozhodně je na místě pochválit Radku za heuristiku, zejména pokud jde o práci se školními kronikami, jichž poctivě prošla celkem 39 (!). Získala tak velmi věrohodná data pro další analýzu, zejména pokud jde o cíle výletů. Trochu problematické je však rozlišování pouze dvou velkých časových period, které v sobě spojují i tak politicky odlišná období, jako je závěr existence Rakousko-Uherska, první republiku a protektorát, či dobu poválečnou, komunistickou diktaturu a období po roce 1989. Při tomto vymezení se Radka striktně držela podoby pramenů, tj. školních kronik, ovšem rozdíl mezi jednotlivými režimy, které se pochopitelně odrážejí i ve formách a hlavně cílech výletů, se tak do značné

míry při kvantitativním zkoumání stírají (nutno však zdůraznit, že tyto rozdíly jsou v textu v základních rysech charakterizovány, nikoli však kvantifikovány). Obecně je znát, že zatímco v heuristice je diplomantka zcela jistá a spolehlivá, schopnost reflexe, interpretace a analýzy je přeci jen trochu omezená a nepřekračuje „studentský“ standard, což je však konstatování v rámci posudku diplomové práce bezesporu pozitivní.

Zhruba stejný dojem mám z kapitoly třetí, analyzující postoje současných žáků a učitelů ke školním výletům. Otázky v dotaznících jsou jistě diskutabilní, je však zřejmé, že autorka se pokoušela sledovat zejména tytéž jevy jako v předchozí historicky zaměřené části (tj. cíle výletu, délka, formy), navíc pak subjektivní prožitky a vzpomínky respondentů. Opět je na místě vyzdvihnout rozsah celého výzkumu – dotázáno bylo více jak 700 osob, odpovědělo však jen něco přes 400. Kvantitativně zaměřený výklad s grafy je občas doplněn různými citacemi či osobními vzpomínkami autorky z její vlastní učitelké praxe, které by bylo asi lépe uvádět zvlášť a případně je dále analyzovat. Opět tak mohu shrnout, že závěry této kapitoly jsou zajímavé a po mém soudu přínosné, ovšem zdaleka ne konečné a jistě by nebylo od věci se takovému výzkumu věnovat detailněji a metodologicky propracovaněji (velkou šanci v tomto představují vzpomínky učitelů a koneckonců i žáků, pokud by byly zkoumány metodami *oral history*).

Poslední, čtvrtá kapitola otevírá další originální téma, totiž literární a filmové zpracování tématu školního výletu. Diplomantce se však bohužel nepodařilo nalézt jen velmi málo konkrétních uměleckých děl (navíc je mezi nimi poněkud nepřípadně zahrnuta i pedagogická příručka z roku 1923), která se snaží v případě filmu nahradit jinými známými díly obecně ze školského prostředí. Opět nelze autorce upřít některé originální myšlenky či postřehy, ke skutečné analýze však ještě notný kus cesty zbývá. Celou práci shrnuje stručný, přehledný závěr.

Po formální stránce je práce v pořádku až na dvě drobnosti – beletristické práce by měly být řazeny mezi prameny, nikoli (odbornou) literaturu a přílohy se obvykle již nestránkují. Jenom pochválit mohu přesný poznámkový aparát. Jazykový projev diplomantky je zhruba průměrný, občas lze narazit na drobné chyby či překlepy. Autorka se snaží psát zajímavě, což lze na jednu stranu kvitovat s povděkem, na druhou však nejednou zcela opouští žánr odborné literatury.

Sečteno a podtrženo: Radka Vokáčová odevzdává zajímavou a podnětnou práci, na které nechala nemálo času (zejména pokud jde o zmíněnou heuristiku). Nelze jí upřít odvalu k samostatnému uvažování, přesto však její analýzy zůstávají tak trochu na půl cesty, zejména ve čtvrté kapitole. Může to být dáno časovým skluzem v závěrečné fázi práce, anebo prostě tím, že Radka je jako správná učitelka především praktik.

Diplomová práce Radky Vokáčové každopádně splňuje požadavky kladné na tento typ absolventských prací, tudíž jí doporučuji k obhajobě. Po určitém váhání navrhuji její úsilí navzdory některým uvedeným výtkám hodnotit ještě známkou výborně, neboť se opravdu pustila do náročného úkolu a v zásadních rysech ho dokázala naplnit. Osobně oceňuji navrženou známkou i skutečnost, že byla ochotna ještě týden před odevzdáním práci podstatným způsobem přepracovat dle mých připomínek.

V Plzni 24. srpna 2012


PhDr. Jiří Stočes, Ph. D.